

Innst. 440 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen

Dokument 8:121 S (2012–2013)

Innstilling fra justiskomiteen om representantfor- slag fra stortingsrepresentantene Anders Anund- sen og Hans Frode Asmyhr om utnevning av dom- mere ved Høyesterett

Til Stortinget

Sammendrag

Stortingsrepresentantene Anders Anundsen og Hans Frode Asmyhr fremmet 30. april 2013 følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag slik at Stortinget med to tredjedels flertall forhåndsgodkjenner kandidater ved utnevning til dommere ved Høyesterett før regjeringen utnevner vedkommende i statsråd.
2. Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag slik at Høyesterett selv velger høyesterettsjustitiarius.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jan Böhler, Tore Hagebakken, Sigvald Oppebøen Hansen, Anna Ljunggren og Tove-Lise Torve, fra Fremskrittspartiet, Hans Frode Kieland Asmyhr, Ulf Leirstein, Åse Michaelsen og lederen Per Sandberg, fra Høyre, André Oktay Dahl og Anders B. Werp, fra Sosialistisk Venstreparti, Akhtar Chaudhry, og fra Senterpartiet, Jenny Klinge, viser til det fremlagte forslag og begrunnelsene gitt for dette.

Videre viser komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, til statsrådets svarbrev datert den 21. mai 2013 (vedlagt). Flertallet slutter seg fullt ut til vurderingene som har blitt gjort i dette svaret. Faren for at dommerutnevnelser blir partipolitisk motivert, eller gir et inntrykk av at de er partipolitisk motivert, er etter flertallets oppfatning ikke ønskelig. Flertallet viser videre til at man med den etablerte parlamentariske kontroll med regjeringen, herunder embetsutnevnelser, har tilstrekkelig med både kontrollmuligheter og reaksjonsmuligheter fra Stortingets side. For øvrig har flertallet ingen ytterligere kommentarer og anbefaler at forslagene ikke bifalles.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er av den oppfatning at man bør gå i retning av at Høyesterett selv bør kunne utnevne sin egen høyesterettsjustitiarius.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede modeller som på sikt gjør at Høyesterett selv skal kunne velge sin egen høyesterettsjustitiarius.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til argumentasjonen i forslaget, og slutter seg til begrunnelsen der. På denne bakgrunn ønsker disse medlemmer å fremme følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag slik at Stortinget med to tredjedels flertall forhåndsgodkjenner kandidater ved utnevning til dommere ved Høyesterett før regjeringen utnevner vedkommende i statsråd.

2. Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag slik at Høyesterett selv velger høyesterettsjustitiarius.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utrede modeller som på sikt gjør at Høyesterett selv skal kunne velge sin egen høyesterettsjustitiarius.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag slik at Stortinget med to tredjedels flertall forhåndsgodkjenner kandidater ved utnevning til dommere ved Høyesterett før regjeringen utnevner vedkommende i statsråd.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag slik at Høyesterett selv velger høyesterettsjustitiarius.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råar Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:121 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen og Hans Frode Asmyhr om utnevning av dommere ved Høyesterett – bifalles ikke.

Oslo, i justiskomiteen, 6. juni 2013

Per Sandberg

leder

André Oktay Dahl

ordfører

VEDLEGG

Brev fra Justis- og beredskapsdepartementet v/statsråden til justiskomiteen, datert 21. mai 2013**Vedrørende representantforslag 8:121 S (2012-2013) om utnevning av dommere ved Høyesterett**

Jeg viser til justiskomiteens brev av 7. mai 2013 der det bes om departementets uttalelse til representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen og Hans Frode Kielland Asmyhr om utnevning av dommere ved Høyesterett. Representantforslaget er datert 30. april 2013.

Forslaget som fremmes lyder:

«1. Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag slik at Stortinget med to-tredjedels flertall forhåndsgodkjenner kandidater ved utnevning til dommere ved Høyesterett før regjeringen utnevner vedkommende i statsråd.

2. Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag slik at Høyesterett selv velger høyesterettsjustitiarius.»

Dyktige, innsiktsfulle og uavhengige dommere er en forutsetning for et velfungerende domstolsystem. Utvelgelsen av dommere er derfor en meget viktig oppgave for utnevnesmyndighetene.

Det fremgår av domstolloven § 55 at dommere til Høyesterett, lagmannsrettene, tingrettene, jordskifteoverrettene og jordskifterettene utnevnes som embetsmenn av Kongen etter Grunnloven § 21. I henhold til domstolloven § 55 b innhenter Kongen innstilling fra Innstillingsrådet for dommere før en dommer blir utnevnt. Til ledig embete som høyesterettsdommer gir høyesterettsjustitiarius muntlig eller skriftlig uttalelse direkte til departementet etter at Innstillingsrådet har gitt sin innstilling.

Et av hovedhensynene ved dommerutnevning er ønsket om en demokratisk utnevnesprosess. Spørsmålet om hvorvidt Stortinget bør ha innflytelse på dommerutnevningene ble tatt opp i Ot.prp. nr. 44 (2000-2001) Om lov om endringer i domstolloven m.m. (den sentrale domstoladministrasjon og dommenes arbeidsrettslige stilling) punkt 8.7.2. Departementet delte Domstolkommisjonens syn i NOU 1999: 19 Domstolene i samfunnet om at man i den sammenheng måtte vurdere forholdet til domstolenes dømmende uavhengighet:

«Vern av domstolenes uavhengighet vil også måtte omfatte vern mot at den lovgivende statsmakt griper inn i den dømmende virksomheten på en måte som ikke harmonerer med Grunnloven. Man må stille spørsmål om myndigheten til å utnevne dommere, eller ha avgjørende innflytelse ved slike utnevninger, ville gi Stortinget en for sterk innflytelse på domstolenes dømmende virksomhet. Dersom Stortinget kun

har en etterfølgende kontroll av dommerutnevningene, jf. Grunnloven § 75 f, kan ikke det anses som et problem i forhold til den dømmende uavhengigheten. Stortinget vil da bare kontrollere at tilsettingsmyndighetens skjønnsmessige vurdering holdes innenfor de grenser som kravet til en forsvarlig og samvittighetsfull saksbehandling trekker opp.»

I vurderingen av Stortingsalternativet som et mulig løsningsalternativ for dommerutnevningene la departementet vekt på følgende:

«Demokratihensynet kan tale for å legge utnevnesmyndigheten til Stortinget. Dommerne utøver en viktig statlig myndighet, uten at Stortinget har samme reaksjonsmiddel mot dommernes dømmende virksomhet som det i henhold til våre parlamentariske prinsipper har overfor regjeringen og de enkelte statsrådenes beslutninger og unnlater. Den mest effektive form for påvirkning fra Stortingets side vil derfor være at Stortinget selv utnevner dommerne eller godkjenner regjeringens utnevninger.

Å legge utnevnesmyndigheten til Stortinget ville også redusere muligheten for irregulær påvirkning fra den utøvende makt på domstolenes dømmende virksomhet. Teoretisk er dette positivt, dersom man anser den dømmende uavhengigheten viktigere i forhold til regjeringen enn til Stortinget. En innvending mot en slik vurdering er imidlertid at regjeringen og Stortinget i vesentlig grad står i samme stilling i forhold til domstolene. Domstolenes overprøvende myndighet retter seg både mot forvaltningen og mot lovgiver.

En viktig innvending mot å legge utnevnesmyndigheten til Stortinget vil være faren for partipolitisk begrunnede dommerutnevninger, eller i hvert fall faren for at publikum vil få et slikt inntrykk.

Å legge dommerutnevningene til Stortinget fremstår etter dette som lite aktuelt med den tradisjon og samfunnsoppbygging man har i Norge. Med vår parlamentariske statsskikk vil Stortinget ha den nødvendige kontroll og de nødvendige reaksjonsmidler i forhold til regjeringen også når det gjelder embetsutnevninger.»

Departementet har ikke skiftet syn i denne saken, heller ikke hva gjelder høyesterettsdommere.

Siden Innstillingsrådet for dommere ble etablert 1. november 2002 har for øvrig rådets innstilling blitt fulgt i alle utnevninger av høyesterettsdommere.

Stillingen som justitiarius i Høyesterett står i en særstilling. Det fremgår av domstolloven § 55 b siste ledd at reglene i paragrafen ikke gjelder for utnevning av høyesterettsjustitiarius. Stillingen som høy-

esterettsjustitiarius behandles dermed ikke av Innstillingsrådet for dommere. Det er i slike saker vanlig at regjeringen konsulterer Stortinget før utnevnelsen finner sted. Det er opp til Høyesterett selv hvorvidt virksomheten skal uttale seg om spørsmålet om utnevnelse av justitiarius.

Til stillingen som høyesterettsjustitiarius vil også kravet om lederkvalifikasjoner stå sentralt. Høyesterettsjustitiarius stilles overfor spesielle og utfordrende oppgaver som domstolleder i en virksomhet hvor

dommerne har sin fulle faglige uavhengighet. Det vil derfor stilles andre kvalifikasjonskrav til stillingen som høyesterettsjustitiarius enn som høyesterettsdommer. Det er derfor ikke selvsagt at det blant høyesterettsdommerne alltid vil være egnede kandidater til stillingen som høyesterettsjustitiarius.

Jeg mener det ikke er grunn til å vurdere systemet med utnevnelse av høyesterettsdommere eller justitiarius på nytt nå.